

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 8. junija 2023*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Pogodba z dvojnim namenom – Člen 2(b) – Pojem ‚potrošnik‘ – Merila“

V zadevi C-570/21,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (okrožno sodišče v Varšavi – Wola, Poljska) z odločbo z dne 22. junija 2021, ki je na Sodišče prispela 13. septembra 2021, v postopku

I. S.,

K. S.

proti

YYY. S.A.,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi E. Regan, predsednik senata, D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis in Z. Csehi (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za I. S. in K. S. P. Artymionek, A. Citko in M. Siejko, radcowie prawni,
- za YYY. S.A. Ł. Hejmej, M. Przygodzka in A. Szczęśniak, adwokaci,
- za poljsko vlado B. Majczyna, agent,
- za Evropsko komisijo S. L. Kalèda, U. Małecka in N. Ruiz García, agenti,

* Jezik postopka: poljščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 15. decembra 2022
izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 2(b) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, ter popravka v UL 2019, L 214, str. 25, in v UL 2023, L 17, str. 100).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med I. S. in K. S. na eni strani ter banko YYY. S.A. na drugi strani v zvezi s plačilom zneska, povečanega za obresti, ki ga je ta banka prejela na podlagi pogojev iz pogodbe o hipotekarnem kreditu, vezanem na menjalni tečaj tuje valute.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

- 3 V deseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:
„[...] učinkovitejše varstvo potrošnika [je] mogoče doseči s sprejetjem enotnih predpisov glede nepoštenih pogojev; [...] taki predpisi [se morajo] uporabljati za vse pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki; [...]“
- 4 Člen 1 te direktive v odstavku 1 določa:
„Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nepoštenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.“
- 5 Člen 2 navedene direktive določa:
„V tej direktivi:
[...]
(b) ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti,
(c) ‚prodajalec ali ponudnik‘ pomeni [vsako] fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju.“
- 6 Člen 3(1) iste direktive določa, da „[p]ogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank“.

7 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

Direktiva 2011/83/EU

8 V uvodni izjavi 17 Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL 2011, L 304, str. 64) je navedeno:

„Opredelitev pojma potrošnik bi morala zajeti fizične osebe, ki delujejo zunaj svoje trgovske, poslovne ali obrtne dejavnosti ali poklica. Vendar bi morala v primeru pogodb z dvojnim namenom ta oseba šteti kot potrošnik, kadar je pogodba sklenjena deloma za namene dejavnosti in deloma zunaj okvira trgovske dejavnosti te osebe, namen trgovske dejavnosti pa je tako omejen, da ne prevladuje v celotnem kontekstu pogodbe.“

9 Člen 2 te direktive določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

1. ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so zunaj njene trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti;
2. ‚trgovec‘ pomeni vsako fizično osebo ali vsako pravno osebo, ne glede na to, ali je v javni ali zasebni lasti, ki deluje za namene v zvezi s trgovsko, poslovno, obrtno dejavnostjo ali poklicno dejavnostjo v povezavi s pogodbami, zajetimi s to direktivo, tudi če deluje prek osebe, ki nastopa v njegovem imenu ali po njegovem naročilu;

[...]“

Direktiva 2013/11/EU

10 V uvodni izjavi 18 Direktive 2013/11/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2013 o alternativnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Direktiva o alternativnem reševanju potrošniških sporov) (UL 2013, L 165, str. 63) je navedeno:

„Opredelitev pojma ‚potrošnik‘ bi morala zajemati fizične osebe, ki delujejo zunaj svoje trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti. Kadar pa je pogodba sklenjena deloma za namene trgovske dejavnosti osebe in deloma zunaj okvira te njene dejavnosti (pogodba z dvojnim namenom), pri čemer je namen trgovske dejavnosti tako omejen, da ne prevladuje v celotnem kontekstu ponudbe, bi morala ta oseba prav tako šteti za potrošnika.“

11 Člen 4 te direktive določa:

„1. V tej direktivi:

- (a) ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki deluje za namene zunaj okvira svoje trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti;
- (b) ‚trгоvec‘ pomeni vsako fizično ali pravno osebo v zasebni ali javni lasti, ki sama ali prek osebe, ki nastopa v njenem imenu ali po njenem naročilu, deluje za namene v zvezi s svojo trgovsko, poslovno, obrtno ali poklicno dejavnostjo;

[...]“

Uredba (EU) št. 524/2013

12 V uvodni izjavi 13 Uredbe (EU) št. 524/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2013 o spletnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Uredba o spletnem reševanju potrošniških sporov) (UL 2013, L 165, str. 1) je navedeno:

„Opredelitev pojma ‚potrošnik‘ bi morala zajemati fizične osebe, ki delujejo zunaj svoje trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti. Kadar pa je pogodba sklenjena deloma za namene trgovske dejavnosti osebe in deloma zunaj okvira te njene dejavnosti (pogodba z dvojnim namenom), pri čemer je namen trgovske dejavnosti tako omejen, da ne prevladuje v celotnem kontekstu ponudbe, bi morala ta oseba prav tako šteti za potrošnika.“

13 Člen 4 te uredbe določa:

„1. V tej uredbi:

- (a) ‚potrošnik‘ pomeni potrošnika, kot je opredeljen v točki (a) člena 4(1) Direktive [2013/11];
- (b) ‚trгоvec‘ pomeni trgovca, kot je opredeljen v točki (b) člena 4(1) Direktive [2013/11];

[...]“

Poljsko pravo

14 V členu 22¹ ustawa – Kodeks cywilny (zakon o civilnem zakoniku) z dne 23. aprila 1964 (Dz. U. 1964, št. 16) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: civilni zakonik), je „potrošnik“ opredeljen kot „vsaka fizična oseba, ki s prodajalcem ali ponudnikom sklene pravni posel, ki ni neposredno povezan z njegovo poslovno ali poklicno dejavnostjo“.

15 Člen 385¹(1) civilnega zakonika določa:

„Potrošnika pogodbeni pogoji, ki niso bili dogovorjeni posamično, ne zavezujejo, če se z njimi njegove pravice in obveznosti določajo v nasprotju z dobrimi običaji, tako da so v bistvenem nasprotju z njegovimi interesi (nepošteni pogoji). To ne velja za pogoje, ki se nanašajo na glavne obveznosti pogodbenih strank, zlasti ceno ali plačilo, če je njihovo besedilo jasno.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 16 Tožeči stranki v postopku v glavni stvari, I. S. in K. S., sta sklenili zakonsko zvezo, ne da bi sklenili pogodbo o ureditvi premoženjsko-pravnih razmerij.
- 17 I. S. in K. S. sta 28. februarja 2006 pri predhodnici tožene stranke v postopku v glavni stvari vložila vlogo za hipotekarni kredit v znesku 206.120 poljskih zlotov (PLN) (približno 45.800 EUR) z valutno klavzulo v tuji valuti, in sicer v švicarskih frankih (CHF). Ta kredit naj bi bil namenjen, prvič, refinanciranju potrošniških dolgov, povezanih s potrošniškim kreditom, tekočim bančnim računom in kreditno kartico, in drugič, financiranju prenove doma.
- 18 Tožeči stranki v postopku v glavni stvari sta 21. marca 2006 s predhodnico tožene stranke v postopku v glavni stvari sklenili pogodbo o hipotekarnem kreditu v znesku 198.996,73 PLN (približno 44.200 EUR) z valutno klavzulo v švicarskih frankih, za obdobje 300 mesecev. Prvi obrok tega kredita je bil namenjen, prvič, odplačilu zneska v višini 70.000 PLN (približno 15.600 EUR) na tekočem računu na ime družbe, ki jo upravlja I. S., iz naslova posojila, in drugič, plačilu različnih zavarovalnih premij v višini 1216,80 PLN (približno 270 EUR), 3979,93 PLN (približno 880 EUR) in 3800 PLN (približno 840 EUR). Drugi obrok tega kredita je bil namenjen, prvič, poplačilu različnih finančnih obveznosti tožečih strank v postopku v glavni stvari, ki so ustrezale zneskom 9720 PLN (približno 2200 EUR), 7400 PLN (približno 1600 EUR) in 9000 PLN (približno 2000 EUR), in drugič, financiranju prenove doma v višini 93.880 PLN (približno 20.900 EUR).
- 19 I. S. je na dan vloge za kredit in ob sklenitvi te kreditne pogodbe opravljala poslovno dejavnost v obliki družbe civilnega prava, K. S. pa je delal kot ključavničar na podlagi pogodbe o zaposlitvi.
- 20 Tožeči stranki v postopku v glavni stvari sta pri predložitvenem sodišču vložili tožbo za vračilo zneska 13.142,03 PLN (približno 2900 EUR), povečanega za obresti, ki ga je banka YYY. prejela na podlagi pogojev iz navedene kreditne pogodbe v zvezi z vrednotenjem zneska mesečnih obrokov odplačila kredita in zneska dolga, ker naj ti pogoji ne bi bili pošteni.
- 21 Iz predloga za sprejetje predhodne odločbe je razvidno, da je banka YYY. pred predložitvenim sodiščem med drugim trdila, da je bil zadevni kredit odobren za poplačilo kredita, povezanega s poslovno ali poklicno dejavnostjo, tako da se tožeči stranki v postopku v glavni stvari ne moreta sklicevati na pravno varstvo iz člena 385¹ civilnega zakonika.
- 22 Poleg tega je iz tega predloga razvidno, da je I. S. na obravnavi 11. januarja 2021 pred predložitvenim sodiščem potrdila, da je bil znesek 70.000 PLN (približno 15.600 EUR), odobren v okviru zadevne kreditne pogodbe, porabljen za odplačilo dolga na njenem poslovnem računu in da je bil po tem odplačilu ta račun zaprt. I. S. je tudi navedla, da je bilo navedeno odplačilo pogoj za sklenitev te pogodbe.
- 23 V teh okoliščinah predložitveno sodišče dvomi o razlagi pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 v položaju, v katerem je bil v okviru „mešane“ kreditne pogodbe del izposojenega zneska, in sicer 35 % tega zneska, ki ne prevladuje niti ni zanemarljiv, uporabljen za poplačilo kredita, povezanega s poslovno ali poklicno dejavnostjo ene od tožečih strank v postopku v glavni stvari, drugi del tega zneska, in sicer 65 % tega zneska, pa je bil namenjen za potrošnjo, ki ni povezana s poslovno ali poklicno dejavnostjo. Navedeno sodišče se v bistvu sprašuje, ali se lahko razlaga pojma „potrošnik“, ki temelji na pravilih o pristoynosti za potrošniške pogodbe in je bila podana v sodbi z dne 20. januarja 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, v nadaljevanju: sodba

Gruber) – s katero je Sodišče razsodilo, da se lahko oseba, ki je sklenila pogodbo o prodaji blaga, ki je namenjena uporabi, ki je delno povezana z njeno poklicno ali pridobitno dejavnostjo, delno pa z njeno poklicno ali pridobitno dejavnostjo ni povezana, sklicuje na ta pravila o pristojnosti le, če je uporaba v poklicni ali pridobitni namen tako zanemarljiva, da ima v celotnem okviru zadevnega posla manjšo vlogo – po analogiji uporabi za razlago pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13.

- 24 V zvezi s tem navedeno sodišče ugotavlja, da je iz uvodne izjave 17 Direktive 2011/83 in uvodne izjave 13 Uredbe št. 524/2013 razvidno, da mora biti za opredelitev pojma „potrošnik“ v primeru pogodb z dvojnimi nameni, to je pogodb, sklenjenih deloma za namene dejavnosti in deloma zunaj okvira trgovske dejavnosti te osebe, trgovski namen omejen tako, da ne prevladuje v okviru celotne zadevne pogodbe.
- 25 Poleg tega se predložitveno sodišče sprašuje, katera merila je treba pri taki opredelitvi upoštevati. Zlasti želi predložitveno sodišče izvedeti, ali sta dejstvo, da je samo ena od tožečih strank v postopku v glavni stvari sledila poslovnemu namenu, in dejstvo, da zadevno posojilo brez odplačila dolga zadevnega podjetja ne bi bilo odobreno za neposlovni namen, upoštevni merili v zvezi s tem.
- 26 V teh okoliščinah je Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (okrožno sodišče v Varšavi – Wola, Poljska) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
- „1. Ali je treba člen 2(b) Direktive [93/13] in njene uvodne izjave razlagati tako, da ne nasprotujejo temu, da opredelitev ‚potrošnika‘ zajema osebo, ki opravlja poslovno dejavnost in je skupaj s kreditojemalcem, ki ne opravlja takšne dejavnosti, sklenila kreditno pogodbo, z valutno klavzulo v tuji valuti, ki je delno namenjena poslovni rabi enega od kreditojemalcev, delno pa ni povezana z njegovo poslovno dejavnostjo, in to ne le v položaju, v katerem je poslovna raba tako zanemarljiva, da ima v celotnem okviru zadevne pogodbe le manjšo vlogo, ne da bi bilo v tem smislu pomembno, da prevladuje neposlovni vidik?
2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, ali je treba člen 2(b) Direktive [93/13] in njenih uvodnih izjavah razlagati tako, da pojem ‚potrošnik‘ iz tega predpisa zajema tudi osebo, ki je ob podpisu pogodbe opravljala poslovno dejavnost, drugi kreditojemalec pa take dejavnosti sploh ni opravljal, nato pa sta ti osebi z banko sklenili kreditno pogodbo z valutno klavzulo v tuji valuti in je bila glavnica kredita delno porabljena za poslovne namene enega od kreditojemalcev, delno pa za namene, ki niso povezani s poslovno dejavnostjo, v položaju, v katerem poslovna raba ni zanemarljiva in v celotnem okviru kreditne pogodbe nima le manjše vloge, pri čemer prevladuje neposlovni vidik, vendar kredit ne bi mogel biti odobren za neposlovne namene brez uporabe glavnice tega kredita za poslovne namene?“

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 27 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2(b) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotuje temu, da je za „potrošnika“ opredeljena oseba, ki je sklenila kreditno pogodbo, ki je namenjena uporabi, ki je delno povezana z njeno poslovno ali poklicno dejavnostjo, delno pa s to dejavnostjo ni povezana, skupaj z drugim kreditojemalcem, ki ni deloval v okviru

svoje poslovne ali poklicne dejavnosti, kadar povezava med to pogodbo in poslovno ali poklicno dejavnostjo te osebe ni tako zanemarljiva, da ima v celotnem okviru navedene pogodbe le manjšo vlogo, je pa tako omejena, da v tem okviru ne prevladuje.

- 28 V skladu z ustaljeno sodno prakso je treba pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi njen kontekst in cilje, ki jim sledi ureditev, katere del je (sodba z dne 7. novembra 2019, Kanyeba in drugi, od C-349/18 do C-351/18, EU:C:2019:936, točka 35 in navedena sodna praksa).
- 29 V zvezi z besedilom člena 2(b) Direktive 93/13 je treba opozoriti, da v skladu s to določbo „potrošnik“ pomeni vsako fizično osebo, ki pri pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti.
- 30 Tako je treba status „potrošnika“ zadevne osebe določiti glede na funkcionalno merilo, in sicer s presojo, ali se zadevno pogodbeno razmerje uvršča v okvir dejavnosti, ki so izven poslovne ali poklicne dejavnosti (sodba z dne 27. oktobra 2022, S. V. (Stavba v etažni lastnini), C-485/21, EU:C:2022:839, točka 25 in navedena sodna praksa). Sodišče je poleg tega imelo priložnost pojasniti, da je pojem „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 objektiven in neodvisen od konkretnih znanj, ki jih lahko ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi ta dejansko razpolaga (sodba z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, točka 24 in navedena sodna praksa).
- 31 Vendar na podlagi besedila člena 2(b) Direktive 93/13 ni mogoče ugotoviti, ali in – če je odgovor pritrdilen – v katerih primerih je mogoče osebo, ki je sklenila pogodbo z dvojnimi namenoma, ki le delno spada v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, šteti za potrošnika v smislu te direktive.
- 32 V zvezi s sobesedilom, v katero je umeščen člen 2(b) Direktive 93/13, in cilji, ki jim ta sledi, je treba opozoriti, da se ta direktiva, kot je razvidno iz njenega člena 1(1) in člena 3(1), uporablja za nepošteno pogoje v „pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom“, o katerih se stranki „nista dogovorili posamično“ (sodba z dne 15. januarja 2015, Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, točka 19 in navedena sodna praksa).
- 33 Kot je navedeno v deseti uvodni izjavi navedene direktive, se morajo enotni predpisi glede nepoštenih pogojev – ob upoštevanju izjem, ki so našteje v tej uvodni izjavi – uporabljati za „vse pogodbe“, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki, kakor so opredeljeni v členu 2(b) in (c) iste direktive (sodba z dne 27. oktobra 2022, S. V. (Stavba v etažni lastnini), C-485/21, EU:C:2022:839, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 34 Direktiva 93/13 torej s sklicevanjem na lastnosti pogodbenih strank, in sicer glede na to, ali delujejo v smislu svoje poslovne ali poklicne dejavnosti ali ne, opredeljuje pogodbe, za katere se uporablja (sodba z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, 590/17, EU:C:2019:232, točka 23 in navedena sodna praksa).
- 35 Takšno merilo ustreza zamisli, na kateri temelji sistem varstva, vzpostavljenega s to direktivo, in sicer, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju tako glede pogajalske moči kot tudi ravni obveščenosti, zaradi česar sprejme pogoje, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik, ne da bi lahko vplival na njihovo vsebino (sodba z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točka 18 in navedena sodna praksa).

- 36 Glede na ta podrejeni položaj je v členu 6(1) navedene direktive določeno, da nepošteni pogoji za potrošnika niso zavezujoči. Gre za zavezujočo določbo, katere namen je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbenikov, določeno s pogodbo, nadomestiti z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbeniki spet vzpostavi enakost (sodba z dne 17. maja 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, točka 36 in navedena sodna praksa).
- 37 Poleg tega je Sodišče že priznalo, da široko pojmovanje pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 zagotavlja varstvo iz te direktive za vse fizične osebe v podrejenem položaju v razmerju do prodajalca ali ponudnika (glej v tem smislu sodbo z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, točka 28).
- 38 V teh okoliščinah, kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točkah 61 in 66 sklepnih predlogov, zavezujoča narava določb iz Direktive 93/13 in posebne zahteve za varstvo potrošnika, ki so povezane s temi določbami, zahtevajo, da je treba široki razlagi pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) te direktive dati prednost, da se zagotovi polni učinek te direktive.
- 39 Čeprav se torej določbe Direktive 93/13 načeloma uporabljajo le, če je predmet zadevne pogodbe blago ali storitev, ki se ne uporablja za poslovno ali poklicno dejavnost, bi bilo mogoče fizično osebo, ki sklene pogodbo o blagu ali storitvi, ki je namenjena uporabi, ki je delno povezana z njeno poslovno ali poklicno dejavnostjo, delno pa s to dejavnostjo torej ni povezana, v nekaterih primerih opredeliti kot „potrošnika“ v smislu člena 2(b) te direktive in bi bila zato ta oseba upravičena do varstva, ki ga zagotavlja ta direktiva.
- 40 Da bi se zagotovilo spoštovanje ciljev, ki jim sledi zakonodajalec Evropske unije na področju potrošniških pogodb, kot tudi skladnost prava Unije, je treba zlasti upoštevati pojem „potrošnik“ iz drugih predpisov tega prava (glej v tem smislu sodbo z dne 5. decembra 2013, Vapenik, C-508/12, EU:C:2013:790, točka 25).
- 41 Kot poudarjata tožeči stranki iz postopka v glavni stvari, poljska vlada in Evropska komisija v pisnih stališčih, je Direktiva 2011/83 v zvezi s tem še posebej upoštevna.
- 42 Poleg okoliščine, da so opredelitve pojma „potrošnik“ iz člena 2 Direktive 93/13 in člena 2 Direktive 2011/83 večinoma enakovredne, ima zadnjenavedena direktiva isti cilj kot Direktiva 93/13. Direktiva 2011/83 se namreč nanaša na pravice potrošnikov v zvezi s potrošniškimi pogodbami, njen namen pa je zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov, tako da se jim zagotovijo informacije in varnost v transakcijah s trgovci (glej v tem smislu sklep z dne 15. aprila 2021, MiGame, C-594/20, EU:C:2021:309, točka 28).
- 43 Poleg tega, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 72 sklepnih predlogov, je Direktiva 2011/83 tesno povezana z Direktivo 93/13, saj je bila s prvo spremenjena druga direktiva in se ti direktivi lahko uporabljata za isto pogodbo, če ta pogodba hkrati spada na njuno stvarno področje uporabe. Poleg tega je zakonodajalec Unije to povezavo nedavno okrepil s sprejetjem Direktive (EU) 2019/2161 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. novembra 2019 o spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in direktiv 98/6/ES, 2005/29/ES ter 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta zaradi boljšega izvrševanja in posodobitve pravil Unije o varstvu potrošnikov (UL 2019, L 328, str. 7).
- 44 V teh okoliščinah je treba za razlago člena 2(b) Direktive 93/13 upoštevati uvodno izjavo 17 Direktive 2011/83, v kateri je pojasnjena volja zakonodajalca Unije glede opredelitve pojma „potrošnik“ v primeru pogodb z dvojnimi namenoma in iz katere je razvidno, da je treba, kadar je

pogodba sklenjena deloma za namene dejavnosti in deloma zunaj okvira trgovske dejavnosti te osebe, namen trgovske dejavnosti pa je tako omejen, da ne prevladuje v okviru celotne pogodbe, to osebo prav tako šteti za potrošnika.

- 45 Upoštevnost razlage člena 2(b) Direktive 93/13 v povezavi z uvodno izjavo 17 Direktive 2011/83 je potrjena z uvodno izjavo 18 Direktive 2013/11 in uvodno izjavo 13 Uredbe št. 524/2013, ki vsebujeta enako pojasnilo glede opredelitve pojma „potrošnik“ v primeru pogodb z dvojnim namenom. Čeprav se Direktiva 2013/11 in Uredba št. 524/2013 nanašata na reševanje potrošniških sporov in torej na vprašanja, ki niso urejena z direktivama 93/13 in 2011/83 v zvezi z varstvom potrošnikov, je iz teh uvodnih izjav razvidna določitev zakonodajalca Unije, da tej opredelitvi pripiše horizontalno področje uporabe.
- 46 V delu, v katerem so navedene uvodne izjave vsebovane v zakonodajnih aktih, poznejših od dejanskega stanja v sporu o glavni stvari, zadostuje opozoriti – kot je bilo navedeno v točki 38 te sodbe – da zavezujoča narava določb iz Direktive 93/13 in posebne zahteve za varstvo potrošnika, ki so povezane s temi določbami, zahtevajo, da je treba široki razlagi pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) te direktive dati prednost, da se zagotovi polni učinek te direktive. Zato teleološka razlaga Direktive 93/13 potrjuje pristop, ki ga je zakonodajalec Unije pojasnil v istih uvodnih izjavah in v skladu s katerim je treba osebo, ki je sklenila pogodbo z namenom, ki delno spada v okvir njene poklicne ali pridobitne dejavnosti, šteti za potrošnika, kadar je poslovni namen tako omejen, da v celotnem okviru te pogodbe ne prevladuje.
- 47 Razlaga pojma „potrošnik“, ki jo je Sodišče podalo v točkah 31 in 45 sodbe Gruber in potrdilo v točkah od 29 do 32 sodbe z dne 25. januarja 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37), v zvezi z razlago členov od 15 do 17 Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42), ter v točkah od 87 do 91 sodbe z dne 14. februarja 2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123), v zvezi z razlago členov od 17 do 19 Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1), prav tako ne nasprotuje temu, da se člen 2(b) Direktive 93/13 razlaga ob upoštevanju uvodne izjave 17 Direktive 2011/83.
- 48 V zadevi Gruber je Sodišče namreč razlagalo člene od 13 do 15 Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32), kakor je bila spremenjena z zaporednimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija).
- 49 Kot je razvidno zlasti iz točk 32, 33 in 43 navedene sodbe, se je ta nanašala na razlago pravil o pristojnosti za potrošniške pogodbe iz Bruseljske konvencije, ki so izjema od pravila o splošni pristojnosti, ki ga določa ta konvencija, in sicer pravila o pristojnosti sodišč države pogodbenice, v kateri ima tožena stranka stalno prebivališče, in ki se kot pravila o pristojnosti, ki so izjema od tega pravila o splošni pristojnosti, razlagajo ozko, kar pomeni, da jih ni mogoče razlagati tako, da bi se uporabljala za primere, ki niso izrecno določeni v tej konvenciji.
- 50 V tem posebnem okviru in ob upoštevanju tudi drugih upoštevnihih elementov v okviru razlage pravil o pristojnosti, določenih z navedeno konvencijo, kot so zahteve po pravni varnosti in po predvidljivosti pristojnega sodišča ter cilj ustreznega varstva potrošnika, ki se uresničuje z določbami oddelka 4 naslova II te konvencije (glej v tem smislu sodbo Gruber, točki 34 in 45), je torej Sodišče razsodilo, da se oseba, ki je sklenila pogodbo za uporabo, ki je delno povezana

z njeno poklicno ali pridobitno dejavnostjo, delno pa z njeno poklicno ali pridobitno dejavnostjo ni povezana, ne more sklicevati na posebna pravila o pristojnosti za potrošniške pogodbe iz Bruselske konvencije, razen če je uporaba za poklicni ali pridobitni namen tako zanemarljiva, da ima v celotnem okviru zadevnega posla manjšo vlogo (glej v tem smislu sodbo Gruber, točki 39 in 54).

- 51 Ker torej člen 2(b) Direktive 93/13 ni določba, ki bi jo bilo treba razlagati ozko, in ob upoštevanju *ratio legis* te direktive, katerega namen je varstvo potrošnikov v primeru nepoštenih pogodbenih pogojev, ozke razlage pojma „potrošnik“ iz sodbe Gruber za določitev področja uporabe pravil o pristojnosti, ki so izjema od členov od 13 do 15 Bruselske konvencije v primeru pogodbe z dvojnimi namenom, ni mogoče po analogiji razširiti na pojem „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13.
- 52 Da bi se predložitvenemu sodišču dal koristen odgovor, je treba navesti tudi, da je v okviru kreditne pogodbe, sklenjene s prodajalcem ali ponudnikom, fizična oseba, ki je v položaju sodolžnika, zajeta s pojmom „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13, če deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti, in mora, če je glede tega prodajalca ali ponudnika v podobnem položaju kot dolжник, skupaj s tem dolžnikom uživati varstvo, določeno s to direktivo (glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2015, Bucura, C-348/14, neobjavljena, EU:C:2015:447, točke od 35 do 39).
- 53 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 2(b) Direktive 93/13 razlagati tako, da pojem „potrošnik“ v smislu te določbe zajema osebo, ki je sklenila kreditno pogodbo, ki je namenjena uporabi, ki je delno povezana z njeno poslovno ali poklicno dejavnostjo, delno pa s to dejavnostjo ni povezana, skupaj z drugim kreditojemalcem, ki ni deloval v okviru svoje poslovne ali poklicne dejavnosti, kadar je poslovni namen tako omejen, da v celotnem okviru te pogodbe ne prevladuje.

Drugo vprašanje

- 54 Predložitveno sodišče drugim vprašanjem v bistvu prosi za pojasnilo meril, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti, ali je določena oseba zajeta s pojmom „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 in, natančneje, ali je poslovni namen kreditne pogodbe, ki jo je sklenila ta oseba, tako omejen, da v celotnem okviru te pogodbe ne prevladuje.
- 55 Iz sodne prakse izhaja, da mora nacionalno sodišče, ki odloča o sporu o pogodbi, ki lahko spada na področje uporabe te direktive, ob upoštevanju vseh dokazov in zlasti pogojev te pogodbe preveriti, ali je mogoče zadevno osebo opredeliti kot „potrošnika“ v smislu navedene direktive. Nacionalno sodišče mora za to upoštevati vse okoliščine obravnavanega primera, zlasti lastnosti blaga ali storitve, ki je predmet zadevne pogodbe, iz katerih je lahko razviden namen pridobitve tega blaga ali storitve (glej v tem smislu sodbi z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točki 22 in 23, in z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, točka 26).
- 56 Kar zadeva kreditno pogodbo, ki se delno nanaša na poslovno ali poklicno dejavnost kreditojemalca, delno pa za namene, ki niso povezani s to dejavnostjo, velja enako na eni strani za presojo obsega vsakega od teh dveh delov v celotnem okviru te pogodbe in na drugi strani prevladujočega cilja navedene pogodbe.

- 57 V zvezi s tem je razdelitev izposojene glavnice med poslovno oziroma poklicno dejavnostjo in neposlovno dejavnostjo lahko upoštevno količinsko merilo. Vendar bi se lahko tudi nekoličinska merila izkazala za upoštevna, kot je okoliščina, da je v primeru več kreditorejmalcev le eden od njih sklenil zadevno kreditno pogodbo za poslovni namen, ali, odvisno od primera, dejstvo, da je dajalec kredita odobritev kredita, ki je prvotno namenjen izključno potrošnji, pogojil z delno porabo izposojenega zneska za odplačilo dolgov, povezanih s poslovno ali poklicno dejavnostjo.
- 58 Ta merila niso niti izčrpna niti izključna, tako da mora predložitveno sodišče preučiti vse okoliščine pogodbe iz postopka v glavni stvari in na podlagi objektivnih dokazov, ki jih ima na voljo, presoditi, v kolikšnem obsegu poslovni ali neposlovni namen te pogodbe v celotnem okviru te pogodbe prevladuje.
- 59 Glede na navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 2(b) Direktive 93/13 razlagati tako, da mora predložitveno sodišče – za ugotovitev, ali je določena oseba zajeta s pojmom „potrošnik“ v smislu te določbe in, natančneje, ali je poslovni namen kreditne pogodbe, ki jo je sklenila ta oseba, tako omejen, da v celotnem okviru te pogodbe ne prevladuje – upoštevati vse upoštevne okoliščine te pogodbe, tako kvantitativne kot kvalitativne, kot so, med drugim, razdelitev izposojene glavnice med poslovno oziroma poklicno dejavnostjo in neposlovno dejavnostjo ter dejstvo, da je v primeru več kreditorejmalcev le eden od njih sklenil zadevno kreditno pogodbo za poslovni namen ali da je dajalec kredita odobritev potrošniškega kredita pogojil z delno porabo izposojenega zneska za odplačilo dolgov, povezanih s poslovno ali poklicno dejavnostjo.

Časovna omejitev učinkov te sodbe

- 60 Tožena stranka v postopku v glavni stvari je v pisnem stališču v bistvu predlagala, naj Sodišče omeji časovne učinke svoje sodbe, če pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 ne bi razlagalo ob upoštevanju sodbe Gruber. V utemeljitev svojega predloga se je tožena stranka v postopku v glavni stvari sklicevala na načeli pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti.
- 61 V zvezi s tem je treba spomniti, da sme Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso le izjemoma na podlagi splošnega načela pravne varnosti, ki je neločljiv del pravnega reda Unije, omejiti možnost vseh zainteresiranih oseb, da se za izpodbijanje pravnih razmerij, ki so nastala v dobri veri, sklicujejo na določbo, ki jo je razložilo. Za določitev take omejitve morata biti izpolnjena dva bistvena pogoja, in sicer dobra vera zainteresiranih oseb in nevarnost resnih težav (sodba z dne 11. novembra 2020, DenizBank, C-287/19, EU:C:2020:897, točka 108 in navedena sodna praksa).
- 62 V obravnavani zadevi pa tožena stranka v postopku v glavni stvari navaja le splošne trditve, ne da bi predložila konkretne in natančne elemente, s katerimi bi lahko dokazala utemeljenost njenega predloga glede na ti merili.
- 63 Učinkov te sodbe zato ni treba časovno omejiti.

Stroški

- 64 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

1. Člen 2(b) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah

je treba razlagati tako, da

pojem „potrošnik“ v smislu te določbe zajema osebo, ki je sklenila kreditno pogodbo, ki je namenjena uporabi, ki je delno povezana z njeno poslovno ali poklicno dejavnostjo, delno pa s to dejavnostjo ni povezana, skupaj z drugim kreditojemalcem, ki ni deloval v okviru svoje poslovne ali poklicne dejavnosti, kadar je poslovni namen tako omejen, da v celotnem okviru te pogodbe ne prevladuje.

2. Člen 2(b) Direktive 93/13

je treba razlagati tako, da

mora predložitveno sodišče – za ugotovitev, ali je določena oseba zajeta s pojmom „potrošnik“ v smislu te določbe in, natančneje, ali je poslovni namen kreditne pogodbe, ki jo je sklenila ta oseba, tako omejen, da v celotnem okviru te pogodbe ne prevladuje – upoštevati vse upoštevne okoliščine te pogodbe, tako kvantitativne kot kvalitativne, kot so, med drugim, razdelitev izposojene glavnice med poslovno oziroma poklicno dejavnostjo in neposlovno dejavnostjo ter dejstvo, da je v primeru več kreditojemalcev le eden od njih sklenil zadevno kreditno pogodbo za poslovni namen ali da je dajalec kredita odobritev potrošniškega kredita pogojil z delno porabo izposojenega zneska za odplačilo dolgov, povezanih s poslovno ali poklicno dejavnostjo.

Podpisi